

A tudomány mártírja

Emlékezés Tarisznyás Márton néprajzkutatóra

„Gyergyószentmiklós városát és a gyergyói-medence falvait sehogy sem tudom elképzelni nélküle. Mindenütt ott volt – hívja vagy kéréten –, ahol a gyergyói nép tegnapi és mai sorsáról szó esett.” (Cseke Péter)

Vannak kutatók, akik egész életüket szentelik hazájuk szűkebb tájegységének kutatására. Voltak a múltban is ilyenek, akik nevét őrzi a jelen és talán kellőképpen becsüli is. Ehhez a fajta-hoz tartozott Tarisznyás Márton a gyergyóditrói születésű, örmény származású néprajzkutató. Szülőföldjének története a legrégebbi idők óta szorosan összefügg a székelység történetével. A medence vonzásközpontja Gyergyószentmiklós 1907-ben emelkedett városi rangra. A városiasodás folyamatában nagy szerepe volt az örménység XVII. századi letelepedésének. Az örmény telepések 1656-ban kőkápolnát építettek, majd barokk stílusban emeltek katolikus templomot. Az Örménytemplom utca elején lévő Városi Múzeum ugyancsak barokk stílusban épült. 1990. május 18-án vette föl Tarisznyás Márton egykori múzeumigazgató nevét, akinek munkája és élete egyaránt összefonódott az intézménnyel. Hogyan honnan indult és ki is volt e nagyszerű szerény ember? Ezekre a kérdésekre próbál válaszolni a dolgozat.

Gyermekkori indíttatás

Tarisznyás Márton (1927–1980) már gyermekkorában megérintették azok az élmények, melyek irányt szabtak pályaképének. Családjának felmenői az anyagi áldozattól sem riadtak vissza, annak érdekében, hogy a népi kultúra értékeit kézhez kaphassa az utókor. Ő maga így vallott tanulmánykötetében a kezdetekről: „Onnan kell elindulnom, hogy őseim már a XVII. század második felétől Gyergyószentmiklóson éltek. Mesterségüknél fogva, lévén takácsok, tímárok, mészárosok és kereskedők, mindig szoros kapcsolatban voltak a környék lakosságával. Így alkalmuk nyílt a népelet megismerésére (...) A környezetről szerzett első ismereteim a családi beszélgetések voltak. Negyven év távlatában is előttem állanak ők, szüleim, rokonaik, ismerőseink alakjai, akik egyszerű szavakkal tárták fel a népi múlt egy-egy mozzanatát. Ezért jóleső örömmel tölt el, hogy közléseiket, habár töredékesen is, de itt közölhetem. Legyen ez, egyúttal irántuk való kötelező tiszteletadásom jele is.”

Gimnazista korában önképzőkori tevékenysége keretében már foglalkozott Gyergyó történetével. Népszokásokat gyűjtött, a népi életmódot és hagyományokat tanulmányozta. Elhivatottságáról meggyőzte tanárait, akik korán felismerték vonzalmát és hangsúlyozottabb történelmi előképésben részesítették.

Páll Vilmos történelem-földrajz szakos tanár, Tarisznyás egyik példaképe, így emlékszik vissza egykori tanítványára: *„Fegyelmezett, szorgalmas diák volt, aki korai érdeklődést tanusított a történelem földrajz és néprajz iránt. Ezen tárgyakban annyira tájékozott volt, hogy sokszor még engem is kijavított. Mindig volt egy szerény hozzáfűznivalója az adott témához. Nem volt megalkuvó, azonosult a magyarsággal, és mindig magyarként viselkedett. Büszke vagyok rá, arra, hogy tanítványom volt, akire felnéz a gyergyói székelység, mint olyanra, aki szabadságát, életét áldozta.”*

Az érettségi vizsgán helyismereti tájékozottságára és felkészültségére felfigyelt Gunda Béla néprajzprofesszor. Elbeszélgetett Tarisznyással a gyergyói-medence történeti és néprajzi kutatásának fontosságáról, aminek nyomán a maturandusban még inkább megerősödött a néprajzi kérdések iránti érdeklődése.

Etnográfusnak készült, de mivel nem volt önálló néprajz szak, 1948-ban beiratkozott a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem történelem-földrajz szakára. Sok biztatást kapott Tulogdy János, Szabó T. Attila, Jakó Zsigmond professzoraitól. Kós Károly és Nagy Jenő az erdélyi magyarság, különösen a székelység életformájának kevésbé ismert tárgyköreire hívták fel figyelmét. Vámszer Géza a csíki és gyergyói vidék alapos ismerője is ösztönözte, feladatokat jelölve ki Tarisznyás számára. Így gyűjtötte 1948–1950 között Gyergyószentmiklóson a történeti emlékeket, a népi hagyományokat, ezekről többször is tartott előadást az egyetemen. Részt vett az egyetem és a Néprajzi Társaság kolozsvári fiókja által szervezett néprajzi kutatásban Torockón, Kalotaszegen, Mezőkatonán és Kászonban.

1950 nyarától a Gyergyói Múzeum egyik szervezőjeként bejárta a gyergyói falvakat számba véve az itt található történeti és művészeti értékeket. A szárhegyi kastély megóvása érde-

kében már ekkor elkészített egy javaslatot. Egy évig a marosvásárhelyi Múzeumnál dolgozott, ahol levéltári kutatásokat végzett Gyergyó történetére vonatkozóan.

Az élet igazságtalansága, hogy a jólelkű, becsülettel dolgozó, vallásos érületű Tarisznyás 1952-ben öt év börtönre ítélték, közrend elleni izgatás címén. Ott is vezetelt, tűrte a rámerített szenvedést, az előkelőségek zaklatását. 1955. július 10-i szabadulása után az 1955/56-os tanévben a Gyergyószentmiklóstól négy kilométerre fekvő Tekerőpatakon tanított történelmet, ahova gyalog járt. Az ő tiszteletére vette fel nevét 1991. április 6-án a tekerőpataki iskola.

Életművé vált munkahely: a Gyergyói Múzeum

A Marosvásárhelyen elkezdett muzeológusi tevékenység után megbízták a gyergyószentmiklósi múzeum megteremtésével, ami Tarisznyás tervei között is szerepelt, hiszen szívbeli feladatának érezte azt, hogy szülőföldjét, ezt a kevésbé ismert erdélyi tájat és népének életformáját a világgal megismertesse.

A Gyergyói Múzeum és Könyvtár Egyesület 1900–1914 között hozta létre az első – csaknem 3000 tárgyat számláló – gyűjteményt, amelyet a város legrégebbi, 1758-ban épület kőházában helyeztek el, de a II. világháború idején teljesen megsemmisült. A múzeumi gondolat azonban tovább élt még a cselekvésképtelen időkben is, így 1950-ben hozzáláttak az újrászervezéshez. Ebben jelentős szerepe volt Tarisznyás Márton elhivatott gyűjtőmunkájának és Karácsony János festőművésznek, akivel együtt járta a falvakat, hogy rajzokban is megörökíthessék Gyergyó történeti emlékeit. 1956-ban készült a múzeum számára Karácsony János 60 rajzból álló sorozata.

Tarisznyás Márton a vidéki élet feltételei között „együtt nőhetett fel” a maga teremtette intézménnyel, miként Cseke Péter találóan megfogalmazta. Állandóan gyarapodó, sokoldalú elfoglaltságot jelentett számára a múzeumi tevékenység. Egy XVIII. századbeli tímártársulati céhládával indultunk – jegyzi meg egy vele készült interjúban –, ami aztán tízezres nagyságrendű gyűjteményre szaporodott. Így alakult ki öt szakosztály: néprajzi, történeti, régészeti, természetrajzi és képzőművészeti, de a múzeum kezelésébe tartozott a szárhelyi Lázár kastély, a tekerőpataki Sűgő-barlang és a községi múzeumok Marosfőtől Maroshévízig.

Gyergyó vidékének adottságai révén a múzeumot az erdő néprajzára és az erdőgazdálkodás történetére szakosították és Tarisznyás kutatásainak is ez volt a fő irányvonala. Bemutatták a népi fakitermelés, a szállítás és a feldolgozás legfontosabb mozzanatait, ugyanakkor figyelmet fordítottak a legjellemzőbb mindennapi foglalatosságokra, mint pl. a gyűjtögetés, pásztorkodás, vadászat, hegyvidéki földművelés, állati termékek feldolgozása.



Kitartó munkájuk eredményeit, az értékek megvédésére irányuló terveiket nem rejtették véka alá. A Tarisznyás Márton által vezetett szakkör a néprajzi jelenségekre, a népi építészeti jellegzetességeire, műemlékekre felfigyelve azok megmentését szolgálta. Az amatőr filmek feladatvállalása is fontosnak minősült, így készülhettek el a vízzel hajtott szerkezetekről és Karácsony János életéről, művészetéről szóló kisfilmek, melyeket bemutattak iskolákban, üzemekben és falvakon.

A Gyergyói Néprajzi Múzeum gondolatával úgy tudott azonosulni, hogy azt élő valósággá változtatta. Megszállottan, kitartóan, gyenge fizikumát megcáfoló munkabírással dolgozott, küzdött a múzeum léteért, amely fogalomná vált a városában. E nemes ügy érdekében nagyon sok embert, intézményt, vállalatot, iskolát megmozgatott. Pénz nélkül sem volt hajlandó abbahagyni a munkát, vagy megszakítani tervei kivitelezését; állandóan restaurált, kiállításokat szervezett, tanított és beszélt. Levelezői kapcsolatokat is kiépített. Fontosnak tekintette, hogy a múzeum művelődési központtá váljék, amely magaköré vonzza társadalmi rétegtől függetlenül mindazokat, akik Gyergyó múltja és jelene iránt érdeklődnek. Felesége is szeretettel kapcsolódott be a múzeumi tevékenységbe, a sok apró siker adta igazi örömeiket. Az egyre gyarapodó gyűjtemény, a gazdagodó múzeum és az elért eredmények a mai napig hasznosnak bizonyultak és ez biztató jelként szolgált a Tarisznyás házaspárnak és lelkes munkatársainak.

A múzeum jelenlegi igazgatónője – Lukács Mária – elmondása szerint: *„a tárgyak mind a székegy nép vagyónát képezik, melyeket őnitiuk kell. Számunkra ma is kihívás megtartani azt az örökséget, amelyet Tarisznyás Márton munkásságának köszönhetünk”*.

Ásatások a szárhegyi Lázár kastélynál

A múzeum védnöksége kiterjedt a szárhegyi Lázár kastélyra, mely nemzetközi viszonylatban is jelentős műemléknek számít. Hozzáfogtak a környék történetének feltáráshoz és a helyreállított épületrészben kiállításokat is tartottak. Az 1963-ban megkezdett szárhegyi ásatások egyik kezdeményezője és a munkálatok vezetője volt Tarisznyás Márton. Ekkor kb. 7 köbméter régészeti anyagot hoztak felszínre, amelyben a bronzkortól a XIX. századig többféle emléket találtak. Az ásatások és a párhuzamosan végrehajtott levéltári kutatások nyomán a környék történetének fontos fejezeteire is fény derült. Ezáltal lehetővé vált Erdély egyik legszebb reneszánsz műemlékének részbeni megmentése, miáltal a beépített terület egy része kulturális szempontból ismét használhatóvá vált. Mielőtt azonban erről bővebben szólnánk, említsünk fel néhány történelmi képet Szárhegy múltjából.

A falu múltja összefonódik a gróf Lázár-család történetével, de a kastély környékén már a bronzkorban emberi település volt. Ettől kezdve minden korszak népe felírta nevét a vidék történetének lapjaira.

A mai gyergyói-medencét mocsarak, erdők borították. A települések a közeli hegyek lábánál helyezkedtek el. A gyergyói falvak a XII–XIV. században alakultak ki. A kastély építése a XV. század táján kezdődött. Akkor épült a mai központi épület középső részét elfoglaló lakótorony (1450), melyet a Lázár-család hatalmának növekedésével, 1532-ben kúriává bővítettek. 1596-ban a „véres farsang” alkalmával több száz embert végeztek itt ki. De e falak látták az 1538-ban itt megforduló Petru Rares moldvai fejedelmet és visszhangzottak az itt hat éven át nevelkedő két későbbi fejedelem: Bethlen Gábor és Bethlen István gyermekkori kiáltozásaitól is. A Bethlen tanácsadójaként és Csík, Gyergyó, Kászonszékek főkapitányaként működő Lázár István 1932–1939 között nagyobb bővítést hajtott végre. A kastély építése azonban nem köthető egy-egy évszámhoz, hanem hosszú évszázadokig tartó munka eredménye. 1650 körül a kastélynak szinte egy évig volt vendége Radu Mihnea havasalföldi, majd moldvai vajda is. A Ferenc-rendi templom és kolostor a XVI–XVIII. századi barokk építészeti emléket őrzi, a Szármány-hegy oldalába épülve. Kájoni János öt évig volt itt házfőnök, aki valóságos polihisztornak számított a maga idejében, sírja is itt található.

A Rákóczi felkelés idején az osztrákok rombadöntötték, majd újjáépült. De nemsokára ismét bekövetkezett egy hosszantartó rombolás. Lázár Ferenc halála után örökösei torzsalkodtak egymással. A közös kutat betömték, a három örökös pedig három újonnan tört kapun járt. Lakói lassanként elköltöztek, utoljára az 1930-as évekig voltak lakói a központi épületnek, amikor a romlás szinte végzetesnek tűnt, s a kastély múltjának talán legsúlyosabb pillanataiban, jött a megújulás.

A kutatások eredményei

A gyergyószentmiklósi múzeum Tarisznyás Márton vezetésével 1963. június 10–22. között szervezett ásatást a kastély romjainál, mely során szépen gazdagodott a múzeum anyaga.

A gyűjtőmunka főbb formáit jelentették az ásatok, a művészettörténeti, a néprajzi és a leltári kutatások, melyek szervesen egészítették ki egymást. Bronz, dák, szláv és népvándorlás kori edénytöredékek és sírok nyomai kerültek felszínre.

Tarisznyás Márton feljegyzésében olvasható, hogy „Az ásatások eredményei annak köszönhetőek, hogy a helyi szervek, az ifjúság, a széles tömegek és a múzeum között e téren szerves kapcsolat alakult ki. A szárhegyi lakosok szerszámok, ládák kölcsönadásával segítettek a munka jó menetét. Akárcsak a nagy sporteseményeknek, az ásatásnak is kialakult a maga szurkolótábor. A munkahelyen, az utcán, az étkezdében kérdések halmazával találkozunk. Mit találtak, milyen további kilátásaik vannak, miben segíthetünk? Ez a lelkesedés hatott mindannyiunkra, ugyanakkor lehetőséget gyűjtött egyes téves képzetek tisztázására, hiszen az elmúlt századok során itt is egész sor romantikus történet látott napvilágot, amelyeknek egy részét sikerült felszámolni.”

A régészeti kutatással párhuzamosan folyt az épület művészettörténeti feltárása, valamint a kastéllyal és a jobbágyok életével kapcsolatos néprajzi hagyományanyag összegyűjtése is. A kutatás a népi díszítőelemek tömegét hozta napvilágra, ugyanakkor sok értékes tanulságot szolgáltatott a XV–XVIII. század műszaki ismereteire vonatkozóan is. Tudták azt is, hogy a tervszerűen helyreállított épület komoly turisztikai vonzóerőt jelentene. A kutatásokat Hargita és más megyebeli muzeológusok, történészek vezették, Tarisznyás Márton mellett dr. Molnár István, Zrínyi András, Keresztes Gyula. Az alábbiakban az ásatási napló 1967. június 19-i soraiból idézünk: „A munkálatokat reggel 7 órakor kezdtük. A délnyugati romterület 1–2. sz. helyiségében a szükséges munkavédelmi biztosításokat elvégeztük, a kiálló és bizonytalan egyensúlyú köveket eltávolítottuk a falakról, majd mind az öt helyiségnek folytattuk az előző nap megkezdett feltárását a 2, 4, és 5. sz. helyiségekből újabb változatos XVIII–XIX. századi kerámiatöredék került elő. A munkaközösség tagjain kívül jelen volt Kovács Dénes a Csíkszeredai Múzeum igazgatója is. A munkákat 32 fizetett munkással és a gyergyói középiskola 20 önkéntes munkát végző tanulóival végezték.”

Tarisznyás Márton megálmodta egy alkotóház létesítését is, írók, művészek, tudósok részére. Keveset emlegetik vagy teljesen meg is feledkeznek arról, hogy az ő gondolatában szerepelt először, hogy itt nyaranta művésztelep működjék. Az ötletet a későbbiekben (1974) sikerült megvalósítani, így már több mint huszonöt éve több száz művész fordult meg és tért vissza évente a szárhegyi Barátság Képzőművészeti táborba, ahol jelentős alkotások születtek.

A kastély felújítását Tarisznyás Márton halála után csak az 1990-es években folytatták, ekkor feljavították a főépületet és a lovagtermet, napjainkban pedig az Asszonyok házát restaurálják.

Kötetben Gyergyó történeti néprajza

Gyergyó könyvét már nem megírni, hanem kiadni kell – állította Tarisznyás, mert szerinte: – „Gyergyó történetét az évezredek folyamán a széles néptömegek írták veritékes munkával, harcokkal küzdelmekkel. És sokakra vár a feladat, hogy közös erővel megírják Gyergyó könyveit. Minden tanulmány, cikk, a legegyszerűbb szavakkal leírt visszaemlékezés egy-egy mozaikja lehet ennek a nagy műnek.”

A saját „műhelyében” számos tudományos dolgozat érlelődött. Különösen a településtörténet, az erdő néprajza, a kézműves kisiparok (fűrészek, kallók, műhelyek) és sok más történeti-néprajzi kérdés anyagát adta közre. Tervei között szerepelt: az erdő néprajza állandó kiállításának berendezése, a szárhegyi kastély kutatásának folytatása, publikálása. Kéziratban maradtak az erdő néprajzára, Gyergyó népszokásaira, a helyi néprajzi kutatás módszertanára és a hazai örménység népeletére vonatkozó tanulmányok, melyeket külön kötetekben szeretett volna közreadni. Ezek részletes megírására nem maradt ideje és a hátrahagyott több könyvre való anyag nincs teljesen kidolgozva. A jegyzetek mögötti tartalmat örökre magával vitte.

Lelkiismerettel, szellemi izzással dolgozott tanulmánykötetén, mert egy közösség történeti múltjának, néprajzi értékeinek feltárásáról volt szó. Ezzel szülőföldje népének önértéktudatát akarta erősíteni, de Gyergyóról tervezett tetralógiája hirtelen halála miatt torzóban maradt. Első kötete egyben az utolsó is lett, melyet a következő gondolattal indított útjára: „...amit teszek, igaz szívvel, a legjobb indulattal teszem, részt vállalva a népismereti tudat alakításában, a kevésbé ismert vidékek néprajzi tájleírásában, elkészítésében”.

Háromszor írta át a könyvét, szabadidejét a kéziratok rendszerezésével töltötte, a közlésre való várakozásban kitartása, meggyőződése a legkeményebb próbának volt kitéve. Ez a stresszállapot bizonyára megviselte és akkor ment el, amikor a szellemi vállalkozások beteljesedése várt volna rá. Munkahelyi íróasztalánál 53 évesen, agyvérzés végzett vele.

A bukaresti Kriterion kiadásában megjelent egyetlen kötetét a *Gyergyó történeti néprajzát* nem vehette már kezébe, de a legsűrűbben forgatott és szeretett könyvvé vált szülőföldjén, nem csak a szakemberek kezében. Hasznos olvasmánya lehet mindenkinek, aki a gyergyói vidéket és életformát szeretné bővebben megismerni. A kötet tíz tematikus tanulmányt tartalmaz 75 fotóillusztrációval ellátva. Reprint kiadása 1994-ben az Akadémiai Kiadó gondozásában jelent meg Budapesten. Szerkesztője V. András János volt.

„Férjem sohasem követelt csak kért. Nem magának, hanem a múzeumnak”

Tarisznyás Márton munkásságának legfőbb támogatója, akire mindig számíthatott és aki halálát követően bölcsen rendezte hagyatékát nem más, mint felesége Juckó néni. Teljes odaadással segítette férjét, törekvései az övéi is voltak, jelenleg pedig a könyv harmadik kiadásán gondolkodik. Amikor megkerestem, jóindulattal, segítőkészen fogadott. Nemcsak Tarisznyás Márton életét ismerhettem meg általa, barátságával is megajándékozott.

Közös éveikről így vall: „Amikor fiatal házaspár voltunk még dolgoztam néhány évet, aztán itthon maradtam, hogy biztosíthassam számára a kényelmet, a biztonságot. Nem éreztem áldozatnak ezt a munkát, mert szeretetből végeztem. Nagyon kellett alkalmazkodni hozzá, soha semmivel nem szabadott idegesíteni. Soha nem mutattam fúradtságot előtte, hogy jól érezze magát itthon.

Munkáját soha nem hagyta abba, csupán rövid szüneteket tartott. A múzeumból hazajött, megebédelt és itthon folytatta munkáját. Még azt sem tudta, hol szerzem be tölzire a tűzifát. Én vágtam fel és én hordtam be. Ha akart segíteni nem engedtem, inkább azt mondtam: »Hadd el lelkem, inkább aludjál, mert neked más feladatod van.« A fizikai munkát nem neki találták ki, az alkata nem olyan volt, hogy bírta volna. A látása is gyengye volt. Minden munkát én végeztem a ház körül, még a tetőre is felmentem a cserepet kicserélni. Ha valamiben elakadtam mesterembert hívtam.

Ő tanított meg arra, hogy az egyszerű munkásnak is megvan a maga tudása és méltósága amit tisztelni kell. Soha senkinek nem parancsolt, nem követelődzött. Mindenkit megkért szépen és ha segített azt megköszönte.”

Juckó néni a könyv megírásában is segítette, gépelte a kéziratokat és a kutatómunkában is részt vett. A múzeumokban, levéltárakban megosztva végezték a munkát. „Rendszerint én másoltam a latin szövegeket, a régi írásokat ő jobban tudta olvasni – emlékszik vissza. Ha valami kényesebb probléma adódott, mindig kikérte a véleményemet. Megtárgyaltuk, utánanéztünk és csak aztán írtuk le. Ezért tudtam segíteni a szerkesztésben is, amikor a könyv, két évvel halála után kiadásra került. A szerkesztőnek nem engedtem, hogy a fordításokat megváltoztassa. Hiába mondta, hogy ezt másképp is lehet értelmezni, én megmondtam neki: »Marci így akarta.« Gyergyó történetéről ez az első tudományos munka, amely nem szájhagyományokon alapszik. Ez új. Nem engedhetem, hogy bármit is változtassanak rajta. Csupán a lábjegyzeteket hagytam, hogy a szövegtestbe írják zárójelbe. Ezért haragszanak rám néhányan az írók közül.”

A könyv kiadása körül tehát voltak bonyodalmak is. De Juckó néni hű volt ígéretéhez és helytállását bizonyította, mert férje ezt kérte halála előtt tőle: „Ígérd meg, hogy kiadatod a könyvet, s ha nem tudod véghezvinni, tedd mellém a koporsóba.” Ez adott erőt a rábízott munkához.

A tudós is elsősorban ember, akiről legemberibb jellemzést a feleség tud nyújtani, hiszen ő ismerte leginkább. „Sötét szemüveget viselt, mert a fél szeme élettelen volt, így született. Állandóan a saját gondolataival volt elfoglalva, ő nem ezen a világon élt. Az utcán, ha ráköszöntek, rendszerint a hangjukról ismerte meg az embereket. Ennek ellenére szeretett társaságba járni, viccelődni. Táncolni nem tudott, azért táncolt, ha az illem megkövánta. Szerették a társaságban járni, viccelődni. Táncolni nem tudott, azért táncolt, ha az illem megkövánta. Szerették a társaságban, mert szellemes volt és vígkedélyű.

Még akkor is dolgozott volna, ha nem kapott volna fizetést. A hobbija is az volt ami a munkája. Nagyon vallásos ember volt, naponta végezte a rózsafüzért, általában reggeli harangszókor. Amikor nem volt szabad templomba járni, azon a címen, hogy műemlékeket ellenőriz, mégis eljutott a falusi templomokba. Akik ismerték ma is sokat beszélnek róla. Én úgy érzem, mintha most is itt lenne velünk."

Csurka István Megmaradni című 1988-ban írt drámájának főszereplője Harisnyás (Tarisznyás) Márton múzeumigazgató. Ott mondja az özvegye Harisnyásné, maga Juckó néni, hogy: *„A tény csak az, hogy ő már nincs. Maguknak. De számomra van. Él. Akármikor megszólíthatom s ő felel nekem. Ő mondja azt: szívszélhűdés. Ő azt kívánja folytatódjék a műve."*

„Maga ácsolta hajón hajózott át a feledhetlenség kapuján” (V. András János)

Hogy hol van a Tarisznyás életmű? Döntse el a történelem – mondotta volt tanára Páll Vilmos. Mert a látható rész csak a jéghegy csúcsa. A nagy munka ott hever a mélyen, mint a tenger fenekére került hajók kincse, ékszere.

1993-ban Tarisznyás Márton emlékszobát avattak a múzeumban, mellszobrát Adorjány Endre készítette el. Kétezerben, halálának huszadik évfordulóján kiállítást nyitottak személyes tárgyaiból, munkaeszközeiből és emléktáblát helyeztek el lakóházán. Mindenkor büszke lehet rá a város, hiszen érdemben foglalkozott Gyergyó kultúrájával, hagyományaival. A nagy tudós emberek szerénysége, felelősségudata jellemezte. Általa élénkebbek számunkra ükapáink, nagyapáink emlékei, szorgalma, odaadó munkája, szülőföldjéhez való vonzalma példaértékű marad. Ha nem is volt hősi alkat, azzá lett. *Gyergyónak Orbán Balázs volt – írt róla Gunda Béla – és marad is.*

Végül egy Tarisznyás Mártonnak írt posztumusz levélből idézek, mely méltó megfogalmazás rá emlékezve: *„Kedves Marci bácsi... kell-e annál nagyobb hála Istennek, amit te életutáddal Isten előtt tettél – Te tudtad mire vállalkoztál! A te lényed egy kicsit minden székely lényé is. Aki feljut arra a magaslatra, amelyre te feljutottál, annak látnia kell a csillagösvényt. Te, Marci bácsi, a szó szoros értelmében egy tarisznyára valót hagytál magad mögött, mert a tarisznya kiüresíthetetlen.” (Madaras Csaba)*

Vas Kinga

Felhasznált irodalom: *Ikvai Nándor:* Tarisznyás Márton 1927–1980. Bp., 1981.; *Nagy Jenő:* Néprajzi és Nyelvjárási tanulmányok. Kriterion, 1984.; *Tarisznyás Márton:* Gyergyó történeti néprajza. Kriterion. Bukarest, 1982.; *Művelődés* 1978. 6., 11. szám; *Új Kelet* 1999. 31. szám; Köszönet Tarisznyás Juliannának, a rendelkezésemre bocsátott emlékiratokért.



A gyergyószentmiklósi Tarisznyás Márton Múzeum